

VÅLERENGA HISTORIELAG

MER GAMMELT ENN NYTT

ÅRGANG 13 NR. 3 - 2011

Neste medlemsmøte 15/11:

Kupper'n

se side 13

**Minner fra
Enebakkveien**

side 3-8

Fotograf Per Lyng, Oslo Byarkiv

HUSK fotoutstillingen på Vålerenga!
Lørdag 22. og søndag 23. oktober kl. 12.00-16.00
begge dager i menighetssalen, Vålerenga kirke

Høstens begivenheter i historielaget

Av Even Haugseth

Sommeren er over, og historielaget er i gang med høstprogrammet. Tirsdag 13. september hadde vi sesongens først medlemsmøte. Selv etter ei lang valgnatt, klarte vi å fylle menighetssalen. Etter ønske fra medlemmene skulle vi underholde oss selv denne gangen, og det gjorde vi ved at folk fortalte sine egne historier og minner fra Vålerenga. Det var få som på forhånd meldte til styret at de ville si noe på møtet, så vi tok en ringerunde til noen utvalgte medlemmer. Dette gjorde at vi fikk høre om alt fra morsomme til mer alvorlige hendelser helt fra 30-årene og fram til i dag. Vi ble tatt med til den gamle brannstasjonen på Galgeberg. Skoleminner var det flere som hadde. Både det spesielle miljøet i Totengata, og da vertshuset på hjørnet av Hedmarksgata var Eids bakeri, fikk vi høre om. Fra Jøtul nede i Kværnerdalen ble det både bilder og mye fin historie. Mange fulgte spent med da vi fikk historien om den viktige og avgjørende tida for Vålerenga fra 70-tallet og utover. Det var da folk på Vålerenga organiserte seg mot riving av de gamle husene og den drepende gjennomgangstrafikken. Takk til alle som kom med sine

bidrag! For å kunne holde denne type møte en annen gang, ønsker vi oss flere innspill fra medlemmene på forhånd, for vi trenger å planlegge dette. En trenger ikke være beskjedent. Alle har opplevd noe og har noe å fortelle. Dette er ikke høytidelig, og vi er avhengige av at medlemmene deltar aktivt for å få til et skikkelig møte.

Høstens store begivenhet i laget vårt er utstillinga som i år finner sted 22. og 23. oktober. I år som tidligere er det gamle bilder fra Vålerenga som vil stå i fokus. Ikke alle steder kan en kjenne seg igjen, og vi vil derfor stille ut både FØR- og NÅ-bilder, for at folk i alle aldersgrupper kan ha større glede av å se bildene. Vi prøvde oss med "Nye Jarlen Kino" i fjor, og det blir det denne gangen også. Ikke alle hadde anledning til å delta på årets gateteater i juni, så vi ble veldig glade for at et av medlemmene våre tok opp film av dette. Så da blir det igjen mulighet for å se våre gode og dyktige venner i Akerselva Kultur- og Teaterlag presentere lokalhistorien vår. Mange ble sikkert ekstra tente på å vite mer om sin egen slekt da NRK viste programserien "Hvem tror du at du er?". Ta med deg noen opplysninger om familien din og benytt sjansen til å få hjelp av våre to eksperter i slektsforskning. Kanskje DU også blir "hekta på slekta". Gjenstander hører også med når vi nostalgikere skal stille ut noe, så intet unntak i år. Vi håper at riktig mange av dere tar med familie og kjente på utstillinga. Den er som tidligere gratis. Vi setter pris på at de som kommer, støtter laget ved å kjøpe kaffe, vafler, bøker, kort, ny kalender for 2012 og/eller lodd på det fine bildet som vi lodder ut. Det blir også mulighet til å bli medlem i laget for de som ikke allerede er det. Ellers kanskje du vil gi bort et gaveabonnement i

Vålerenga Historielag?

Tirsdag 15. november har vi vårt andre medlemsmøte denne sesongen. Det var et ønske i styret at vi skulle invitere Knut "Kupper'n" Johannesen. Han sa ikke nei, så noter like godt datoene med en gang. Det blir ikke postet noen påminnelse om dette møtet. Benytt anledningen til å møte en av de mest kjente skøyteløperne vi har hatt, fra Kampen og med røtter på Vålerenga. Vel møtt til våre arrangementer i høst! Håper vi ser riktig mange av dere.

Husk å kjøpe den nye kalenderen for 2012

Med mange fine bilder og tekster om Vålerenga. En perfekt jule- og nyttårshilsen til familie og venner. Kan bestilles hos Bjørn Granlund, tlf. 901 80 290 eller e-post: kasserer@valerenga.org

Pris kr. 70,-

Minner fra Enebakkeveien 20

(1952-1961) Tekst og bilder fra Mona Bjerkaas Olsen

Mamma Hildur, pappa Leif og Mona Bjerkaas utenfor oppgangen i 1954/55.

I 50-årene var det fint for ei lita jente å vokse opp på Vålerenga. Mamma, pappa, min søster Turid og jeg bodde i Enebakkeveien 20 – i 2. etasje over "godte-butikken" på hjørnet. Stua og kjøkkenet vendte ut mot hagen til Frelsesarmeen, der frelsessoldatene dyrket grønnsaker på den tiden. Kan huske vi ungene stjal litt kålrot under gjerdet!

Leiligheten hadde tidligere vært bebodd av bestemor og 2 av tantene mine. Under krigens dager ble også mamma og søsteren min leieboere her. Søsteren min har vage minner fra krigen, da alle måtte løpe ned i bomberommet i kjelleren.

På kjøkkenet hadde vi en stor, gammel magasinkomfyr. Denne var god å ha de dagene det var kaldt, for magasinet holdt jo så godt på varmen. Der var gryteskap,

og et høyskap med netting foran en av hyllene, slik at ikke fluer og andre insekter skulle komme til matvarene. Det hendte mamma måtte tvinge meg ned på ryggen oppå kjøkkenbenken for å få vasket håret mitt, med bakhodet ned mot et vaskevannsfat på kjøkkenbordet – da hårvask var noe av det aller kjedeligste jeg visste, og dessuten sved grønnsåpa forferdelig i øynene! Rett innenfor kjøkkendøra var utslagsvasken festet til veggen.

Jeg var så heldig å få en undulat da jeg var ca. 6 år. Denne hadde også sin plass på kjøkkenet – buret stod oppå en benk rett innenfor kjøkkenvinduet. Stor var sorgen da den en dag lå død etter å ha spist på en bukett "ugress" som jeg i beste mening hadde plukket til mamma. Buketten var plassert i kjøkkenvinduet, og der endte altså

Bestemor Martha Bækkevold i den deilige hagen (ca 1967).

min lille Pelle sitt liv.

Biltrafikken i 50-årene var fortsatt begrenset, og det var ingen mangel på steder, grønne lunger eller bakgårder for oss ungene å leke på. Om vi skulle være så uheldig å havne ute i gata i all iver, var ikke faren overhengende. Verre var det i Vålerenggata som lå borte på hjørnet – der gikk trikken opp mot Etterstad. Utenfor gården til Frelsesarmeen var trikkeholdeplassen, og ikke sjelden var lekeplassen nettopp der, for å samle gamle trikkebilletter fra fortauet. Ekstra spennende var det da vi jentene fikk låne ”jålesko” av mammaer og tanter, og spankulerte på høye hæler forbi alle som stod og ventet på trikken. Jeg var så heldig å ha 2 ”jåle-tanter”, Eva og Ruth, som bodde over gangen for oss i en ettroms-leilighet sammen med bestemor, Martha Bækkevold. Tante Eva hadde et helt lager av jålesko, vesker og slike ting som jeg elsket å pynte meg med. Det var heller intet minus at hun jobba med

Pakking av Wartburgen før Fjærlandstur i 1959.

smykker, hun satt i alle år og emaljerte smykker i et firma i Oslo. I hennes skap og skuffer var det en drøm å få fritt spillerom.

Tante Ruth fikk en kjæreste som het Mikkel. Han kom fra Fjærland i Sogn. Dette stedet skulle bli mitt store barndomsminne i forbindelse med ferier. Pappa kjøpte bil en av de siste årene vi bodde i Enebakkveien, en Wartburg, og da fikk vi anledning til å delta på ferier sammen med Ruth og Mikkel til Fjærland. Det var ulidelig lang vei å kjøre, og siste biten inn Fjærlandsfjorden besto av båt, hvor lite var lagt til rette for biler! Vi skulle bo på stølen inne ved en av brearmene til Jostedalsbreen, og dette var natur og opplevelser som vi ikke tidligere hadde opplevd. Selve støslivet var utrolig primitivt, men satte dype spor.

Mamma kom opprinnelig fra Hamar, og rakk å bli 37 år før jeg kom til verden. Dr. Arner i Enebakkveien 25 hadde meldt min ankomst i begynnelsen av september 1952, men jeg ble født på Aker sykehus i august. Jeg var så heldig å komme hjem til Enebakkveien 20 – og en pappa som ventet veldig på meg. Jeg var hans første og eneste biologiske barn, og det var veldig stas, har jeg blitt fortalt. Pappa var 35 år da jeg ble født. Søsteren min var, kan

hende, noe mer skeptisk, etter å ha vært alene med mamma i noen år. Hun hadde akkurat rukket å fylle 10 år da jeg ble født. Hennes pappa ble syk under krigen, og døde da Turid var ca. 1 år. Mamma hadde tøffe tak gjennom krigen som tidlig enke med lille Turid å ta vare på. Mamma og Turid bodde i en gammel bygård på Jernbanetorget da den store eksplosjonen på Filipstad-kaia kom en av krigsdagene. Trykket fra denne eksplosjonen var så kraftig at lille Turid som satt foran ovnen ble svart av aske, da ovnsdøra føyk opp med et brak.

Jeg husker jeg satt i vinduet vendt ut mot hagen og det store fortauet og tittet ut da pappa skulle på jobb. Alle de andre barnas pappaer dro også på jobb, men jeg brukte nok litt ekstra tid på å skjønne hva han egentlig jobba med. Han dro i en lysgrå Mercedes Diesel hver dag, en bil som vekket opp alle i gården da den ble startet opp. Etter hvert skulle jeg forstå at det var nettopp denne som var hans arbeidsplass – han kjørte drosje – for drosjeeier Nordby. Bilen hadde registreringsnummer A-5361. Av og til kunne han også kjøre en Pobeda – en stor, tung bil fra Øst-Europa. Dette var drosjeeier Nordby's ekstradrosje, og hadde registreringsnummer A-5913.

Vel, heldig var jeg som ble født i

fredstid, og fikk komme hjem til Vålerenga. Tanken slo meg aldri - før i godt voksen alder - at det faktisk bare var 7 år etter krigens slutt. At det var trangt med penger, og vanskelig å få endene til å møtes, var ikke i ungenes tanker. Klær hadde vi - om de ble sydd om etter gamle kåper og frakker, var det like gjevt. Både mamma og Turid var flinke til å sy, og mangt et lekkert plagg så dagens lys etter ei gammel kåpe var spretta opp - jeg var kjempestolt for hvert plagg jeg fikk. Årets store hendelse var da mamma tok meg med langt opp i Vålerenggata for å kjøpe nye sko! Riktignok ble det samme type sandaler hvert år, men ikke mindre gjevt av den grunn. Husker godt jeg en sommer fikk hvite kippesko - sandaler uten hælkappe, med korksåler. En julaften vanket det beksønstøvler, og disse fikk jeg mast meg til å ha på meg natta til første juledag. Ekstra stas var det hvis støvlene var glatte, sånn at vi ungene kunne se hvem som klarte å skli lengst! På vinterstid gikk vi på ski ute på fortauet - vi hadde et stort fortau utenfor gården vår. I tillegg til dette hadde vi haven - som var kjempestor! Her foregikk mye av leken både sommer og vinter.

Hagen, ja, - dette var vel alt en unge kunne drømme om. Her sto grønmalte store benker som de voksne inntok da de hadde litt ledig tid, eller sommerdagen var altfor varm. Mamma og andre voksne hadde med seg kaffe og fløte ut, og vi barna fikk alltid saft. Det var ikke mange mødre som jobbet ute på den tiden, så de fleste i nabolaget kjente hverandre. Haven var på en måte delt i to: på den øverste delen hadde det en gang stått et gammelt trehus, som var brent ned før jeg ble født. Dette har tante Ruth senere fortalt meg om. Denne plassen hadde gitt oss tørkeplass for klær, som ble hyppig brukt av alle mødre som hadde klesvask. I gården vår hadde vi et "moderne" bryggerhus, med vaskemaskin, tørketrommel og en

Mamma og jeg har hengt ut klesvasken en godværsdag.

enormt stor rulle med et digert hjul med sveiv på foran, som vi måtte stå å dreie rundt. Husker jeg ofte sto å så på dette digre monsteret, som rullet duker og sengetøy glatt og pent. Inne i rulla fantes store, tunge stokker, som måtte tas ut fra den ene siden for så å puttes inn på den andre. Jeg hører ennå lyden av denne når jeg konsentrerer meg. Det fantes også et tørkerom i kjelleren, som ble benyttet når været var dårlig. Dette hadde et hevet tregulv i deler av rommet - med varmeelementer/rør under. Her inne var alltid tung og rå luft, men luktet godt rent tøy.

Vålerengparken rett nedenfor skolen var et eldorado for ungene i nærområdet! Turid hadde meg på

fanget på slenghuska de første årene, men senere var jeg ofte innom parken med venninnene mine. Den store karusellen hvor vi tok i alt vi hadde av krefter, var fantastisk spennende. De to dumphuskene likeså. Minnes også en spesiell "stake" hvor man kunne slenge seg rundt og rundt i lange tau. Drikkefontenen var god å ha da vi hadde tatt noen runder i parken! De voksne kunne slappe av og kose seg på benkene som stod plassert "ett nivå" ovenfor lekeapparatene.

Jeg var stolt jente hver gang jeg fikk være med pappa i "fyr'n" i kjelleren. Her var mange spennende ting for ei lita jente, men husker spesielt at han måtte

Fru Westbyes bilde av tante Ruth og meg. Skillpadda på fanget mitt.

sørge for å holde "fyr'n" i gang, da dette var noe som sørget for varme i hele gården. De store radiatorene i hver leilighet var avhengig av oppvarming herfra, og påfyll av olje skjedde fra store inntak/rør på utsiden av gården (står der den dag i dag). Ofte måtte hverdagens småreparasjoner gjøres, og hvis pappa ikke var tilstede, måtte mamma oppover i etasjene for å skifte pakninger i kraner etc. I desember ble juletre kjøpt inn til hagen, og vi gikk rundt treet og sang julesanger.

Helt øverst i hagen var en mur med et gjerde oppå – som en slags grense mellom hagen "vår" og hagen til frk. Andersen, som bodde i et koselig, lite trehus – med adresse Smålensgata. Det hendte vi ungene fikk et glass saft av frk. Andersen under gjerdet – og var vi riktig heldige, fikk vi komme rundt å besøke henne på ordentlig. Da måtte vi gjennom porten i gården vår og inn i bakgården, for så å komme ut i Vålerenggata. Her var ikke veien lang rundt hjørnet i Smålensgata, forbi Hallgren som solgte stoffer og sysaker, og videre oppover og inn i frk. Andersens

eventyrhage!

Midt i hagen vår sto et stort epletre – antakelig overlevd det nedbrente huset det sto utenfor. Mye epler falt alltid ned om høsten, og noen ganger var jeg tidlig ute og plukket opp disse. Av og til hadde noen gjemt seg innimellom den flotte blomkarsen som delte hagen i øvre og nedre del. Spennende å lete etter epler innimellom de kjempedigre bladene.

Nederst i hagen – mot Enebakkveien – sto et syrintre inn til det høye plankegjerdet mot naboen. Her fant mang en død, fjærløs fugleunge sin grav – og nåde den som prøvde å grave den opp igjen. Ei stor sandkasse var også plassert nederst i hagen – mot gården vår. Her hadde vi mange fine stunder. Arild Westbye som bodde i 6. etasje var litt eldre enn oss andre, og ville nok gjerne være "sjef" i sandkassa. Det var ikke veldig populært om en av oss småtassene trakk i stykker veiene og broene som Arild hadde lagd! En dag da jeg var 6-7 år, kom Arilds mamma ut i hagen og hadde med seg fotografiapparat! Hun

ville gjerne ta et bilde av tante Ruth og meg på benken som stod der. Jeg var ikke i tvil om at Oskar også måtte være med, og plasserte han på fanget mitt. Oskar var skillpadda mi, som jeg hadde fått av tante Evas sjømannskjæreste. Jeg elsket Oskar over alt i verden, og hadde han med ut i hagen så ofte jeg kunne. Det hendte han klarte å stikke seg bort under busker og kratt, men da var andre i gården med og lette etter ham, og en av oss lyktes hver gang! Fotografiet som ble tatt, forærte fru Westbye meg, noe jeg tok godt vare på. Ikke ofte man fikk et fotografi til odel og eie!

Butikker fantes på hvert gatehjørne, det være seg melkebutikker, godtebutikker, isenkrambutikker, sykkelbutikker, skomakere, sysaker og stoffer, glassmagasin og mye mer. Jeg minnes godt Botner, som var en matvareforretning med usedvanlig lav høyde under taket (i bokstavelig forstand), i Strømsveien, samt Kjuus i Dalehaugen. Øverst i Dalehaugen fantes også en koselig, liten godtebutikk, drevet av Veronica

Andersen, som vi alltid kalte "Bukkenikka", av den grunnen at hun alltid bukket og nikket etter at handelen var gjort.

Glassmagasinet Bergheim lå øverst på hjørnet. Oliver (skomakeren) ble besøkt da det var sko som skulle repareres, og hos Berg rundt hjørnet nærmere Frelsesarmeen fantes mye ferskvarer. I vår egen gård holdt barberer Simonsen til ut mot Enebakkeveien, og her var også vi ungene titt og ofte innom på en snarvisitt. Det var et yrende liv alle steder – Vålerenga levde! Jeg var mektig stolt hver gang jeg kom hjem med bukselomma full av spiker, skruer og lignende som lå på fortauet utenfor nabogården. Der var sykkelbutikken, hvor en del av reparasjonene foregikk utenfor. Pappa hadde et eget spann – et gammelt honningspann – som han samlet alt smått og stort jeg hadde funnet. Og av og til kunne det jo også komme til nytte. Pappa var jo vaktmester i gården, som var eid av fru Moltzau – jeg måtte oppføre meg pent de gangene hun kom på besøk! Mamma serverte kaffe - med fløte og sukkerbiter, og de voksne snakket om ting jeg ikke skjønte noe særlig av.

Melkebutikken i 1. etasje var det fru Bredeli som drev. Her kjøpte vi alt av mat. Her var melk og brød, kjøtt og forskjellig pålegg. Vi ungene var i ekstase da det var levering av ferske kjøttvarer til butikken hennes. Da hendte det vi fikk en liten bit av lungemosen som sto bak i stasjonsvogna, før sjåføren leverte varene til butikken. Damene bak disken førte sirlig opp hver ting vi handlet på en liten papirlapp – og regnet sammen til slutt. I handleveska lå alltid de tomme melke- og fløteflaskene i retur – disse var det jo pant på.

Det hendte jeg fikk 50 øre av nabodamen, fru Jørgensen i 2. etasje, for å gå og kjøpe meg en krokanis i godtebutikken under. Fru Jørgensen var en snill, gammel dame som ikke visste hva godt hun skulle gjøre for meg. Fortvilelsen

min var stor hver gang jeg fikk 50-øringen, for jeg turde ikke fortelle at jeg ikke likte krokanis!

På 7-årsdagen min, i august 1959, skulle jeg begynne på skolen – Vålerenga skole. Dette var en av Oslos største folkeskoler på denne tiden, og litt stor og skremmende for meg som aldri hadde vært langt unna mamma. Første skoledag stod vi i hopetall i skolegården sammen med mammaene våre. Spenningen var stor, for ingen visste hvilken frøken vi skulle få. Overlærer'n, som var en dame, ropte opp en og en, og vi måtte komme opp og ta frøken i hånda da vårt navn ble ropt opp. Senere måtte vi stille oss sammen med de andre elevene som ble ropt opp til samme klasse. Alle mammaene fulgte med inn i klasserommet, så det føltes noe tryggere. Jeg fikk fargestifter, blyant og en tegnebok. Leksa var å tegne en pen tegning til neste dag.

Jeg var heldig som fikk følge med flere av jentene i klassen på skoleveien. Jeg mener å huske 2 av klassevenninnene fra gårdene hvor "Trolley-bussene" gikk fra, i nærheten av Jordal: Irene og Marion (?). En annen av jentene var Kari, som bodde i Dalehaugen. Den av jentene i klassen min som jeg ble best kjent med, bodde like i nærheten av meg. Hun kom fra den gule "høyblokka" nederst i Vålerenggata, og het Liv Berit. Noen ganger gikk vi innom "frøken" på prestegården ved Vålerenga kirke, og lykkelig var den som fikk leie frøken de meterne som var igjen bort til skoleporten. Pappa'n til frøken var prest i Vålerenga kirke og het Larsen. Frøken var den peneste i verden, syntes vi jentene – hun hadde et bredt gullbelte som vi var veldig fascinert av. På skolen fikk vi servert mat i en stor sal – det var dekket på til alle elevene på lange bord med papirserviett under, grovt brød med geitost og leverpostei, en liten flaske melk og en halv appelsin eller et eple. Her gikk en voksen person og passet på ro og orden mens elevene spiste.

I 50-årene var det ikke mange på Vålerenga som hadde vannklosett og bad. Vi var blant de få, siden gården vår var forholdsvis ny – fra midten av 30-årene. På skolen var det derfor obligatorisk med personlig renhold. Vi fikk hver vår badestamp å sette oss nedi, og dama som hadde ansvaret for oss, valgte ut nettopp meg som "offer" for å vise alle jentene hvordan man skulle vaske seg – ikke lett å være naken 7-åring foran alle jentene i klassen! 1959 da jeg begynte på skolen, var det første kullet med gutter og jenter i samme klasse.

Jeg tror det var den første sommerferien mamma og pappa bestemte seg for å sende meg på feriekoloni. Vi hadde oftest hatt feriene våre på Hamar, hos mamma's familie der, men denne gangen skulle jeg få reise bort med jevnaldrende. Mamma, pappa og jeg møtte fram på Møllergata skole i byen, hvor det sto mange busser som skulle frakte alle ungene videre til toget. Det var 2 jenter til fra klassen min som skulle på samme sted – et småbruk på Hadeland. Kofferten min var møysommelig pakket, med alt jeg kunne komme til å trenge i 3 uker, som oppholdet skulle vare. Jeg hadde fått ny, rosa såpekopp, som mamma måtte skrive mitt id-nummer på – MB11. Jeg var nr. 11 av de barna som skulle på dette stedet. For første gang var jeg ute i den store verden helt alene, og følte meg forferdelig ensom. Tross griser, høner og en fin liten dokkestue, fant jeg meg aldri til rette. Høydepunktene var da mamma hadde skrevet brev til meg, og sendte Donald Duck en gang i uka. Hun hadde også sendt med meg frankerte kort med navn og adresse på, som jeg kunne sende hjem de gangene jeg følte for det. Jeg lengtet hjem til foreldrene mine, men så mye hadde jeg da lært, at dette skulle ikke komme fram på noe postkort. Det eneste kortet som jeg fortsatt har i mitt eie har de velvalgte ordene: "Vi har 60 høner og 2

griser og vi har det så moro sånn bare det og det har regna i 2 dager. Hilsen Mona"! Det ble poststemplett på Lunner 29.06.60.

Med jevne mellomrom kom en stor grå bil med mange luker oppå planet for å tømme doene i bakgården. Alle gårdene rundt oss var fra 1890-årene, og hadde dermed ikke toalett inne. Gårdene besto av 5 etasjer, og man hadde ingen annen utvei enn å ta trappene fatt da man skulle på do. Det var rekker av utedoer i bakgården, og det luktet noe forferdelig da den store grå bilen kom for å tømme disse. Menn med spader skavet ut av doene, og bar dunkene ut i bilen og tømte dem i en stor tank. Stanken lå som et teppe inne i bakgården og rundt bilen som stoppet foran vår oppgang.

Jeg hadde 2 venninner som bodde i bakgården – Lisbeth og Gretha. Lisbeth bodde helt på toppen ut mot Vålerenggata. Bestemor kalte henne bare "Svarta", da hun hadde et nydelig sort hår. Lisbeths mamma leste av og til for oss fra ei bok om "Heidi", og dette syntes jeg var veldig koselig. Stor var lykken da denne familien en dag hadde kjøpt seg fjernsyn! Jeg fikk lov å se på fjernsynet noen ganger, men denne var nok i første rekke tiltenkt pappaen hennes, som satt fast foran skjermen. Jeg hadde aldri sett fjernsyn før.

Gretha bodde i 4. etasje ut mot Enebakkveien. Pappaen hennes var vaktmester i denne gården – som min egen pappa var i vår gård. Gretha fikk ny dokkevogn – en rød vogn av plastikk. Selv hadde jeg en gammel, gul-beige trevogn med hullete plastkalesje, og det er ikke å overdrive å si at jeg var grusomt misunnelig. Jeg trillet rundt på min gamle bamse eller dokke, men husker det var kjempestas å få ny Anne-dokke med hår, da denne kom i produksjon. Gretha hadde også en liten tohjuls sykkel, noe det ikke var råd til hos oss. Jeg fikk prøve sykkel, men syntes det var

vanskelig å holde balansen, da jeg ikke var bedre vant enn en gammel trehjuling.

I bakgården hendte det at jeg ble vitne til litt underholdning fra kjøkkenvinduet til bestemor, som vendte ut mot baksiden av gården. Da sto karen vi kalte "Sving deg" og sang. Kjøkkenvinduene i gården vår og i bakgården ble åpnet, og noen slanter innpakket i matpapir eller avisapapir ble kastet ut i bakgården. Da smakte det ekstra godt med bestemors kalde poteter med smør på!

En annen original som vi ungene ofte møtte på ble kalt Skjeggen. Vi hadde stor respekt, eller kanskje litt frykt, for denne personen. Han var ofte litt ustelt, med langt skjegg – og så veldig skummel ut, syntes vi. Jeg kan aldri huske han snakket til noen av oss. Han var ofte å se ved den gamle vannposten på bensinstasjonen vis a vis Frelsesarmeen.

Søster Turid var stor, og begynte å fly ute med gutta. En av dem ble kalt Piri. Han hadde jeg et godt øye til, siden han spanderte saftpose på meg en gang oppe ved Vålerenga skole. Denne kostet 25 øre. Turid likte ikke at jeg skulle mase meg med, og så på meg som en liten, masete plageånd. Turid gikk i pikekoret på Vålerenga skole, men siden hun var 10 år eldre enn meg, gikk hun i en ren jenteklasse. Da jeg var 6 år kom Turid med ny kjæreste. Han hadde motorsykkel, og het Ragnar. Ragnar bodde på Kværner sammen med foreldre og 2 yngre søstre. Hver mandag før "Ønskekonserten" gikk på radioen, sprang Ragnar på sine raske ben ned til Eid ved Galgeberg-krysset, og kjøpte godsaker som vi skulle kose oss med til radioprogrammet. Det var lett å bli glad i Ragnar, han var snill mot både liten og stor. Han skulle senere bli Turids ektemann.

I tillegg til Ønskekonserten, var det den ukentlige "Barnetimen" som gikk på radioen kl. 18.00 hver lørdag: "Nå kommer barnetimen,

nå kommer barnetimen, hysj, hysj, hysj – vær stille som mus....". Det beste med dette var at det vanket en halv flaske brus som jeg visste å kose meg med.

Årene gikk, og dagen kom da jeg fikk beskjed om at vi skulle flytte. Jeg husker ikke min eksakte reaksjon, men syntes det var skummelt å skulle begynne på ny skole, samt å flytte fra bestemor og tantene mine, noe som hadde vært den store tryggheten og gleden i barndommen min. Vi flyttet på min 9-årsdag til Oppsal. Søster Turid og jeg fikk hvert vårt rom, og bare det var jo rene luksusen. Badekar var også en nyhet for oss, og jeg husker første gangen jeg fikk besøk av gamle venninner fra Vålerenga, hvor alle måtte innom badekaret før besøket var over. Jeg fant meg til rette på ny skole, fikk nye venninner – samt nye steder å utforske, og en "ny tidsregning" startet, men minnene fra min lykkelige barndom i Enebakkveien 20 forlot meg aldri.

I mitt nåværende hjem står i dag et nydelig minne fra barndomshjemmet på Vålerenga. Mamma og pappa mottok som avskjedsgave da vi flyttet et lite sølvbeger til oppbevaring av sigaretter, hvor det er gravert inn: "Erindring fra leieboerne i Enebakkveien 20".....

Vi takker Mona så mye for denne fine historien med gode minner fra Vålerenga. Hun ville gjerne komme inn i leiligheten i Enebakkveien 20. Dette har vi foreløpig ikke klart å hjelpe henne med på grunn av manglende avtale med rette vedkommende i gården. Styret oppfordrer andre medlemmer til å skrive om sine egne minner herfra. Hvis en ikke ønsker å skrive selv, si fra, så finner vi en som kan gjøre det. Vi ser fram til flere innlegg til medlemsavisen vår.

Min oppvekst i Oslo under krigen

av Kate Wohlstedt (tidligere Norderhaug) født 1934 oppvokst i Danmarks gate 2 nå bosatt i Nyköping i Sverige

Først og fremst takk for artikkelen om "Svenskesuppa" i medlemsblad nr. 1, 2011. Da jeg så overskriften, tenkte jeg: Har noen skrevet om svenskesuppa i "Mer gammelt enn nytt"? Så oppdaget jeg at oi, oi, det var jo meg.

Som jeg nevnte i artikkelen skulle jeg, fortelle om min oppvekst i Oslo under krigen på et møte i Foreningen Norden i vår. Møtet gikk av stabelen 14. april, og det kom rekordmange tilhørere, nemlig 42 pers. Det er mye for en liten forening som vår her i Nyköping. Vi var to damer som holdt foredrag den kvelden. Unni Bjørkman kommer fra Narvik og kunne fortelle hvordan hun opplevde krigen der.

Vi kompletterte virkelig hverandre.

Foredraget var om ting som jeg trodde svenskene ikke kjente til, men som nordmenn helt sikkert vet alt om. Hvorfor vi kalte oss jøssinger, hvor ordet quisling kom fra, om bombingene i Vika av britiske fly, om Blücher som ble skutt i senk ved Oscarsborg, og at invasjonen natten til 9. april 1940 av den grunn ble forsinket, så kongen og regjeringen rakk å komme seg av gårde. Jeg fortalte om vår dikter Nordahl Grieg som skrev det fantastiske diktet "I dag står flaggstangen naken blant Eidsvolls grønnende trær" mens han satt i kahytten sin om bord i kong Haakons båt der han var vakt. En norsk venninne av meg leste opp diktet som avslutning.

De fikk også høre om hvor fattigslig og skremmende det var å vokse opp i et av Oslos arbeiderkvarter med fullt av tyskere i nabohuset i Danmarks gate 4 hvor det var vakt med gevær i porten. Eieren var nazist, så hun kastet ut leieboerne og leiet ut huset til

9. april 1940. Trykksak kopiert av Erna Skaane.

tyskerne. Broren hennes som vi leide av i nr. 2, var også nazist, men han lot beboerne få bli. Det var jo stadig flyalarm, ofte midt på natta. Vi måtte løpe ned i den mørke kølakkjellerboden hvor det var tryggest. Tyskerne hadde tatt skolen vår, og da jeg begynte på skolen i 1941, måtte vi ha timer hjemme hos hverandre, i sakristiet, hos renholdsverket i Åkerbergveien osv. Faren min ble tvangssendt til Narvik for å jobbe på havna med jernmalmen som kom med tog fra Sverige. Dessuten ble han utkommandert til å gå vakt på

jernbanen i Kværnerdalen.

Under foredraget var jeg veldig nøye med å understreke at jeg vokste opp i Oslos fantastiske bydel Vålerenga, og at det var et samhold der som var helt utrolig. Vi er 10-12 "jenter" fra folkeskolen som treffes i mai hvert år. Det er nå 63 år siden vi gikk ut av 7. klasse på Vålerenga skole.

Det morsomme er at ryktene har spredd seg, så til høsten blir det flere foredrag om barndomsminnene våre fra krigen. Svenskene har godt av å lære litt om krigstida i Norge, særlig de

yngre vet absolutt ingenting.

Vi oppfordret Kate til å fortelle mer fra sin tid på Vålerenga, og det kom enda et brev fra henne:

Vi bodde i en treromsleilighet over kolonialbutikken til frøken Larsen. Hun stakk til oss litt mat under krigen og lot oss låne telefonen, og til og med banket i taket med feiekosten når vi en sjelden gang fikk telefon. Antakelig fikk hun telefon under krigen. Ett rom i leiligheten vår var allerede leid ut til en gammel mann da foreldrene mine flyttet inn. Vi hadde altså 2 rom og kjøkken uten bad. Under krigen leide gårdeieren ut den ene av de to stuene våre til et norsk nazistpar som trengte et sted å bo. Alle leieboerne hentet vann på kjøkkenet vårt hvor jeg sov i en slagbenk. Noe privatliv var det ikke snakk om. Vi bodde altså tre personer på ett rom og kjøkken fram til frigjøringa, men vi hadde god plass i forhold til min beste venninne, Evy Berg (Bjerklund), som bodde på ett rom og kjøkken sammen med sine to brødre og foreldre i Orkenøygata 2. Rommet som nazistparet leide, måtte saneres for veggelus da de flyttet ut etter frigjøringa. Da forsvant tyskerne i Danmarksgata 4 også. Jeg vet ikke om de gamle leieboerne kom tilbake etterpå. Jeg vet heller ikke hva tyskerne bedrev i nr. 4 bortsett fra at de bodde der, men det var et slags verksted inne på gården som vi så fra kjøkkenvinduet vårt. Det var nifst å bo så nær tyskerne med tanke på alle sabotasjene mot tyskerne og nazistene som hjemmefronten lyktes med rundt om i byen. Jeg husker sabotasjen mot Sætre kjeksfabrikk, men den lå jo i Østerdalsgata, så det var et stykke unna. Eneste fordelene med å ha tyskerne som naboer, var at de hadde tobakk i motsetning til faren min og kastet sigarettstumper på gata utenfor nr. 4. De plukket jeg opp til faren min.

Jeg leste i en av Max Manus-bøkene mine at Gestapo hadde et "Arbeidskontor" i Grensen som Oslo-gjengen prøvde å sprengte,

men som de mislyktes med, hvis jeg husker rett.

Dette kontoret bedrev utkommandering av yngre norske menn til tjenester for tyskerne, så det var antakelig de som sto bak min fars tvangsarbeid og vokting av jernbanesporene i Kværner mot sabotasje. Far var født 1907, så han var jo en ganske ung mann under krigen.

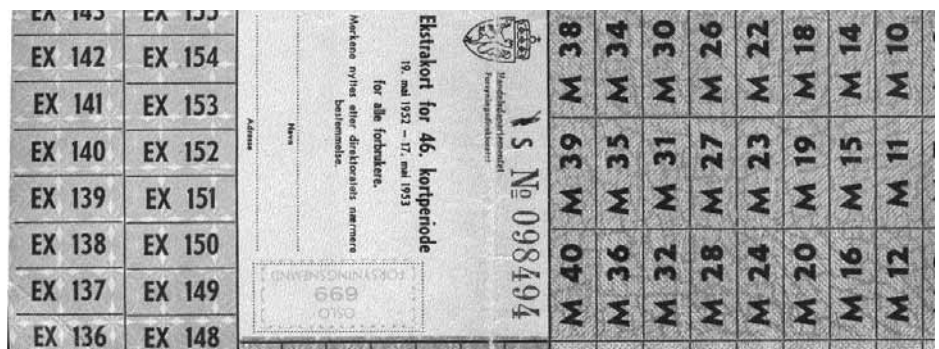
Far var rørlegger, og mor tok imot søm. Husleien var 60 kroner, og det skjedde ganske ofte at jeg måtte gå med sølvtøy og smykker til onkel på hjørnet øverst i Schweigaards gate. Å være rørlegger og bo i leilighet uten bad, må ha vært en prøvelse. Jeg husker askevannsfatet på kjøkkenet og magasinkomfyren med kjelen med varmt vann, og det var alt som fantes for vår daglige hygiene. I begynnelsen hadde vi do i gården ved siden av søppelkassene, og rottene. Siden fikk vi wc i kjelleren for leieboerne i 1. etasje og på loftet for 2. og 3. etasje.

Jeg husker 9. april 1940 veldig godt. Det var stor ståhei med folk ute på gatene og veldig intens lytting til radioen. Det varte ikke lenge før vi måtte levere den fra oss, forresten. Nyheter utenfra var forbudt, men det foregikk mye utveksling av nyheter blant befolkningen. Mange ble arrestert hvis de ble tatt med nyheter på seg. 10. april ble mor og jeg evakuert til en skole i Numedalen, ikke langt fra Kongsberg. Vi satt bak på en lastebil sammen med flere andre kvinner og barn. Vi bodde på skolen i noen dager før vi ble kjørt tilbake til Oslo igjen. Snart ble det bestemt at alle skulle

ha blendingsgardiner, og hvis det minste lys syntes utenfra, ble det bøter eller annen straff. Da freden kom 8. mai 1945, dro vi til fars bror som bodde i Akersveien 24 ved Vår Frelses gravlund. Der ble det feiring med masse glade mennesker som laget et kjempebål av blendingsgardiner. 17. mai ble også en kjempesfest, og 7. juni da kongen kom fra England med båt, var alle Oslos skolebarn og Hjemmefronten oppstilt på Rådhusplassen for å ønske ham velkommen hjem. Det var veldig høytidelig. Jeg kunne sikkert husket mye mer, men akkurat nå står det stille. Det var i alle fall fem lange, sørgelige år.

En av grunnene til at jeg med glede ble medlem i Foreningen Norden i Nyköping da jeg ble spurt om det for noen år siden, er at jeg sammen med mange andre magre Oslo-barn ble sendt på fetekur til Danmark sommeren 1945. Det var Foreningen Norden som sto for reisene. Jeg har nå vært kasserer i 2 år og synes det er veldig moro å jobbe ideelt for den foreningen som hjalp meg etter krigsstrasbasene. Det er en gammel forening som ble startet i 1919 i Sverige, Norge og Danmark og noe senere i Finland.

Dessverre passer det nesten aldri at jeg er i Oslo når historielaget har møte, men jeg har vært med et par ganger i Hedmarkens gate og på fotoutstilling på Galgeberg og i kirken. Jeg skulle gjerne ha opplevd Vålerenga Janitsjar igjen. Det var stor stas å gå i 17. mai-tog med korpset med de fine, blå og hvite uniformene i spissen.

Rasjoneringsskort fra 2. verdenskrig kopiert av Erna Skaane.

KUPPER'N

fra Kampen med røtter på Vålerenga

Kom og møt han på neste medlemsmøte

Tirsdag 15. november kl. 19.00

i menighetssalen i Vålerenga kirke

Knut Johannesen var i verdenseliten på skøyter fra 1955 til 1964.

Her er hans bragder:

2 OL-gull – 2 VM-gull –

2 EM-gull –

8 NM-gull/kongepokaler

21 distanseseire i internasjonale all round-mestersteskaper (fra Norsk biografisk leksikon)

Våre damer på kjøkkenet varter som vanlig opp med kaffe og vafler.

Vårt julegavetips i krambua: Historielagets kalender for 2012 med flotte bilder fra Vålerenga og julekort med motiver fra bydelen. Ta med kontanter. Vel møtt!

Leserbrev:

Vi har fått brev fra en Vålerenggutt, Ivan Rebbeng, som også sendte oss dette tidstypiske bildet fra Opplandsgata 13. Han bodde i 2. etasje her fra 1966 til 1974. Dette bildet er fra 1972 hvor vi kan se hele fasaden på nummer 13. "Min søster henger ut av vinduet i 2. etasje, og min mors gamle Renault Dauphine står parkert utenfor", forteller Ivan.

Takk til Ivan! Vi håper dette inspirerer flere til å sende oss bilder fra Vålerenga.

Bydelsvandring 7. juni 2011

Referent Ragnhild Strømme

Foto: Bjørn Granlund

Vips, så var alle de frammøtte med på et "ekte" demonstrasjonstog sånn som på 70-tallet.

"Folk finner seg ikke i hva som helst på Kampen og Vålerenga". Det var tittelen på årets historiske teatervandring. Dette var nok en gang et resultat av et meget vellykket samarbeid mellom Vålerenga historielag og Akerselva Kultur – og Teaterlag.

Tirsdagsforestillingen var reservert for medlemmer av historielaget og det var godt over 150 som deltok og fler kom til etter hvert som vi gikk. Torsdag og fredag var det i tillegg satt opp tre forestillinger til, som var åpne for alle. Vi begynte turen på hjørnet av Danmarks gate og Ingeborgs gate. Vi fikk utdelt et program og deretter geleidet fra sted til sted med egen veiviser og trekkspillmusikk. Vi fikk servert tablåer fra ulike tider: Vi begynte med en fotballkamp i Bergen fra 1961 med Einar Rose og kona Emma. Inne i Vålerenggata 29, fikk vi overvære stiftelsen av Idrettsforeningen Spring (forløperen til VIF) i 1913, og utenfor, en fotballhistorie fra keeper'n Arild Andresen og en historie om en løpsk trikk utenfor Vålerenggata nr 24 fra 1966. I Strømsveien var det aksjon, en demonstrasjon mot gjennom-

gangstrafikken. Her deltok alle, for skuespillere og publikum gikk frem og tilbake over Strømsveien.

Trafikken stoppet opp noen minutter, akkurat som i 1976. Over i Totengata var det solskinn og sang fra 1962, med Kanutten, Romeo Clive og Hagbart. Og underveis var det fine innslag med opplesning av dikt av Kyter'n: "Triste erfaringer", "Vålerengpartiater, foren eder!" og "Den første dram".

Og så helt tilbake til året 1889, fyrstikkarbeiderstreiken med

Karoline Kristiansen og tale av selveste Bjørnstjerne Bjørnson. I Odalsgata var det duket for et herlig oppgjør mellom Vålerenga Vel og OBOS, en kamp for bevaring av lokalmiljøet på Vålerenga. Neste stopp var en historie om den forbudte radioen under krigen. Aller sist, fra vår egen tid, en kirke uten tak og stormen rundt prest og øvrighet. Som takk til alle i teaterlaget var det utdeling av blomster, kalendere og mye ros.

Ikke en gang vår nylig avgåtte prest ble glemt i forestillingen. Her med mange flotte engler rundt seg.

Arrestasjon av svensker utenfor Vålerenga politistasjon. Volvoen ble hentet helt fra Gjøvik for bruk i teaterstykket.

Tyskerne kommer i motorsykkkel med sidevogn for å ta folk for radio-lytting i Odalsgata.

Totengata: Kanutten, Hagbart og Romeo Clive spiller i gårda. Kyter'n leser egne dikt.

Kyter'n underholder på en benk i Jordalparken.

Fra fyrstikkarbeiderstreiken i Totengata.

Tierløkka: Selveste Bjørnstjerne Bjørnson holder støttetale til de streikende fyrstikkarbeiderskene.

Totengata: Fyrstikkarbeiderskene oppnådde ikke så mye etter streiken.

HUSK

fotoutstillingen på Vålerenga!

**Lørdag 22. og søndag 23.
oktober kl. 12.00-16.00**

**begge dager i menighetssalen,
Vålerenga kirke**

Fotograf Per Lyng, Oslo Byarkiv

Hovedtemaer i år er:

- 111 år siden trikken kom til Vålerenga • "Etterstadslottet/Gamle Ener'n" 80 år • KFUK/KFUM-Speider'n på Vålerenga
 - "Nye JARLEN KINO" viser film fra årets teatervandring
 - Vålerengas spennende bakgårder • Emanuel Vigelands kirkekunst
 - Slektsforskningsspesialistene hjelper deg • Mange FØR og NÅ-bilder fra bydelen • Ting og tang • Krambu med salg av ny kalender for 2012, bøker, kort fra Vålerenga m.m. • "Sota-kafeen" kan friste med nystekte vafler og duftende kaffe • Overraskelser kan også forekomme! • Lotteri • Gratis adgang
- Gå ikke glipp av dette! Velkommen!**

Noen smakebiter fra siste medlemsmøte 13. september

Tema: Er'e ikke sant, så er'e godt ljugi. Hendt og hørt på Vålerenga - medlemmene selv forteller

av Marion Juliussen

Foto: Bjørn Granlund

Et gullkorn fra møtet:

Helge Nilsen (født i 1933) fortalte denne lille historien om bestemora si, Cathrine Nilsen som ikke var noen hvem som helst på Vålerenga. I 1920-åra var hun nemlig kona til selveste brannsjefen på Galgeberg, Nils Christian Nilsen, noe som i følge barnebarnet hadde gått en smule til hodet på henne. Hun var usedvanlig myndig overfor omverdenen, men grei med barnebarna, kunne han fortelle.

En snøfull vinterdag hadde hun i egen høye person tatt turen ned til Christiansens kjøttbutikk som lå nede i krysset mellom Schweigaards gate og Oslo gate. Det skulle handles inn til ukas kjøttmiddager. På veien tilbake hadde snøen til de grader lavet ned, uten at noen hadde måket. Det var simpelthen umulig å gå på fortauet, mente brannsjefens kone og valgte å gå midt i det eneste stedet som var ryddet for snø – trikkeskinnene. Hun tok besluttsomt fatt på veien oppover, og etter en stund kom selvsagt trikken. Den tuta og klemte og ville frem, noe som overhodet ikke gjorde inntrykk på dama. Etter flere gjentakelser med fløyta ble trikkedøren ganske så forbanna. Han stakk hodet ut av vogna og ropte:

-Se å komme deg vekk, kjerring!

Den høyverdige dama stoppet opp, kastet et foraktelig blick på trikken og føreren og kvitterte:

-Unnskyld meg, vet ikke De hvem jeg er?

Helge Nilsen fikk oss alle til å le da han fortalte historien om sin bestemor som bodde på brannstasjonen i St. Halvards gate 59 på Galgeberg.

Arild Svendsen tok de fram møtte med til Jøtul, den gang bedriften holdt til i Kværnerdalen og var arbeidsplass for mange på Vålerenga. Han er selv etterkommer av en av eierne der. Hans far, farfar og oldefar bodde i Etterstadgata. Vi fikk en fin fortelling om livet på arbeidsstedet som holdt liv i flere generasjoner.

Sprudlende og engasjert fortalte Bjørg Mykle fra 1970 og -80-årene da hun og mange andre kjempet mot rasering av trehusene og bygging av motorvei på Vålerenga. Om en tid med mer solidaritet, samhold og toleranse enn vi har i dag, mente hun.

Publikasjonsnr.:
ISSN 1890-9094

Vålerenga Historielag
Hedmarksgata 2
0658 Oslo

Vålerenga Historielag
på internett:
e-mail: epost@valerenga.org

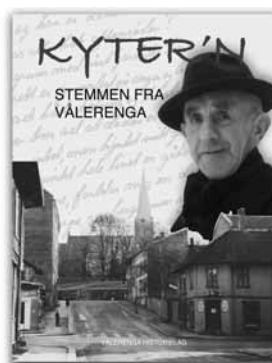
Hjemmeside:
<http://www.valerenga.org>

Bankkonto: 0530 04 78222

SALGSTORGET

Fra Sotahjørnet til Bohemen og
Vålerenga - bydel med sjel
dvd-er Kr. 150,- pr. stk.

To dvd-er om Oslos historie
kr 200,- Utgitt av Fellesrådet for
historielagene i Oslo

Kyter'n-boka Pris Kr. 200,-

Styret i historielaget:

Leder:
Even Haugseth
Nestleder:
Knut Roar Westbye
Kasserer:
Bjørn Granlund
Sekretær:
Ragnhild Strømme
Styremedlem:
Håkon Engh
Varamedlem:
Unni Granlund
Varamedlem:
Bjørn Arild Gjerdalen
Varamedlem:
Thordis Kjærstad

Arbeidsgrupper

Bildekalender:
Kontakt: Even Haugseth
Tlf.: 22 57 01 66,
Mobil 938 01 902
E-post: leder@valerenga.org
Fotogruppe:
Fotografering, innsamling og
avfotografering av bilder:
Kontakt: Bjørn Granlund
Mobil: 901 80 290
E-post: kasserer@valerenga.org
Idrettsgruppe:
Om bydelens idrettsmiljø
Kontakt: Bjørn Arild Gjerdalen
Mobil: 909 19 250
E-post: bjorngjerdalen@yahoo.no

Medlemsavisa:
Fred-Arild Ruud
Tlf.: 69 28 98 94
Mobil: 936 65 243
E-post: freda@broadpark.no

Husk å kjøpe den
nye kalenderen
for 2012

Støtt oss via

Grasrotandelen:

Hvis du tipper, spiller lotto eller
joker og vil gi overskuddsandelen
til Vålerenga Historielag, klipp ut
og ta med kortet og vis det til
tippekommisjonæren.
Husk å ta med strekkoden på nytt
dersom du fornyer tippekortet.
Takk for støtten!

Pris kr. 70,-

Arrangementskalender høsten 2011:

Fotoutstilling lørdag 22. og søndag 23. oktober kl. 12.00 -16.00

Medlemsmøte tirsdag 15. november kl. 1900
Tema: Knut "Kupper'n" Johannesen kommer.

HUSK Å NOTERE DETTE I KALENDEREN!

JEG

STØTTER

VÅLERENGA HISTORIELAG
Organisasjonsnummer: 890364462

GRASROTANDELEN